

PROFESORJU BORISU MERHARJU (1. maja 1907 – 26. junija 1989) V SPOMIN

Konec lanskega junija se je iztekla bogata in ustvarjalna življenjska pot profesorja Borisa Merharja, zgodovinarja in teoretika slovenskega slovstva, ki se je v zgodovino narodovega duhovnega snovanja zapisal kot izviren pojasnjevalec temeljnih vzgibov piščevega umetnostnega, svetovnega in življenjskega nazora (ob Stritarjevem svetožalju v Levstikovem zborniku leta 1933), domiselni verzolog, tenkočuten raziskovalec starejšega slovenskega slovstva, urednik in pojasnjevalec slovenske ljudske pesmi in kot izjemno občutljiv bralec in interpretator Cankarjeve besedne umetnosti, kot humanist, ki prodorno in strokovno kompetentno reflektira pomembne segmente narodove duhovne dediščine in nahaja v njih zasnove in uresničitve občečloveških vrednot.

Njegova raziskovalna in znanstvena misel se je oblikovala v teoretičnih in interpretacijskih okvirih Prijateljeve in Kidričeve šole, vendar jih je v marsičem presešla z osebno ostrino in izvirnostjo ter obogatila z novejšimi psihološkimi, sociološkimi in strukturalnimi dognanji, ki jih je mogoče razbrati iz njegovih natančnih jezikovnih, stilističnih in kompozicijskih analiz Prešernove poezije (Besedna igra in Prešeren, Jezik in slovstvo 1957/58; Prešernovo »Neiztrohnjeno srce« v sklopu njegovih balad in »Poezija«, Jezik in slovstvo 1962/63), tematoloških in estetskih osvetlitev Vodnikovega pesništva (Od kod Vodniku snov za basen Kos in brezen?, 1956; Glose o Vodniku pesniku, 1958) ter v domiselno koncipiranih in lingvistično in kompozicijsko dosledno izpeljanih pregledih in tipologijah slovenskega verzne oblikovanja, ki zadevajo tako zgradbo in zgodovinski razvoj metrično razmejevalnega in kompozicijsko združevalnega sredstva, kakršno je v slovenskem pretežno kitičnem pesništvu rima (Frekventnost in vrste moškega rimanja v slovenski poeziji od Vodnika do moderne, 2. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Ljubljana 1966; Še kaj o slovenski rimi, Jezik in slovstvo 1966), ali se lotevajo iskanja pobud in omejitev temeljnega verzifikacijskega sistema v nacionalni poeziji (in znotraj njega prevladujočih ubeseditvenih navad posameznih verzih vzorcev in oblik) za nastanek novega, metričnih zahtev deklarativno osvobojenega verza (K zgodovini svobodnega verza v slovensčini, Jezik in slovstvo 1969/70). Merhar je v teh študijah izoblikoval jasna ubeseditvena pravila slovenskega verzne oblikovanja in usmeril raziskovalni postopek od kvantitativnega opisa h kvalitativni interpretaciji; zaradi izvirnega sožitja obeh pogledov na verzno oblikovanje in predvsem zaradi premišljenih razmerij med njima sodijo ta dela v vrh slovenskega stihoslovja dvajsetega stoletja.

Podobne kvalitete zrcalijo Merharjeve monografske obravnave slovenske ljudske pesmi (v prvi knjigi Matičine Zgodovine slovenskega slovstva, 1956), teoretični premisleki o ljudskem slovstvu (Folklora in narodopisje v knjigi Slovenska matica 1864–1964, Ljubljana 1964) in souredniško delo pri novi izdaji slovenskih ljudskih pesmi (prva knjiga, 1970).

Kot zgodba Cankarjeve umetniške rasti se berejo Merharjevi estetski in nazorski komentariji ter stvarne opombe k Cankarjevemu Izbranemu delu, ki je v njegovem uredništvu izšlo v desetih knjigah med letoma 1951 in 1959.

Izjemen je bil Boris Merhar tudi kot srednješolski in univerzitetni profesor: natančne analize posameznega književnega dejanja je znal vtakati v jezikovno in zunajjezikovno (so)stvarnost in jih povezati s trenutkom obravnave: na ta način je nenehno oživiljal izročilo v sedanjosti, in tak živi v spominu svojih učencev in študentov.

Tone Pretnar
Filozofska fakulteta
v Ljubljani